

**יָצָא וּבָא לוֹ בְּדֶרֶךְ בֵּית כְּנִיסָתוֹ⁶⁸, וּמִתְפַּלֵּל
תְּפִלָּה קְצֵרָה בְּבֵית הַחִיצוֹן שְׁבִהִיכֹל⁶⁹. וְלֹא
הָיָה מְאָרִיךְ בְּתַפְּלָתוֹ, שְׁלֹא לְהַבְעִית אֶת
יִשְׂרָאֵל** שיחששו שמא מת הכהן הגדול בקודש
הקדשים:

ר' עובדיה מברטנורא

הארון לצפון ואחד בראשו לדרום: מהלך לשמאלו עם הפרוכת. שהמהלך מצפון לדרום שמאלו למזרח והפרוכת היתה במזרח נמצא שמאלו עם הפרוכת: עד שהוא מגיע לארון. למקום ארון, ולא לארון ממש דכבית שני לא היה שם ארון: דרך כניסתו. שלא היה מסב את פניו לצאת אלא יוצא

משנה ב

מִשְׁנֵטֵל הָאָרוֹן בחורבן בית ראשון⁷⁰, אָבְן הַיְתָה

דרך אחוריו ופניו לארון: ומתפלל תפלה קצרה. וזו היא, יהי רצון מלפניך ה' אלהי שאם שנה זו שחונה (פירוש חמה) שתהא גשומה, ולא יעדי עבד שולטן מדבית יהודה, ולא יהיו עמך ישראל צריכים פרנסה זה מזה ולא מעם אחר, ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים, פירוש מפני שהם מתפללין שלא ירדו גשמים: בבית החיצון. בהיכל: שלא להבעית את ישראל. שיאמרו מת הוא: ב ושתיה היתה נקראת. על שם שממנה נשתת העולם שבה יסד הקב"ה את עולמו. שתיה יסוד:

ביאורים והרחבות

הוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס. מאי דרוש? "כי בענן אראה על הכפרת" מלמד שיתקן מבחוץ ויכניס. אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר: "ונתן את הקטרת על האש לפני ה'", אם כן מה תלמוד לומר: "כי בענן אראה על הכפרת"? מלמד שנותן בה מעלה עשן. ומניין שנותן בה מעלה עשן? שנאמר: "וכסה ענן הקטרת את הכפרת", הא לא נתן בה מעלה עשן או שחיסר אחת מכל סמניה חייב מיתה.

68. גרסינן בגמרא (נג, א): מנא הני מילי (שאינן הכה"ג הופך פניו אלא חוזר לאחוריו)? אמר רבי שמואל בר נחמני, אמר רבי יונתן: אמר קרא (דברי הימים כ, א, יג): "ויבא שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלים", וכי מה ענין גבעון אצל ירושלים? אלא מקיש יציאתו מגבעון לירושלים, לביאתו מירושלים לגבעון, מה ביאתו מירושלים לגבעון פניו כלפי במה כדרך ביאתו, אף יציאתו מגבעון לירושלים פניו כלפי במה, כדרך ביאתו. וכן כהנים בעבודתן ולוים בדוכן ישראל במעמדן, כשהן נפטרין, לא היו מחזירין פניהן והולכין, אלא מצדדין פניהן והולכין. וכן תלמיד הנפטר מרבו לא יחזיר פניו וילך, אלא מצדד פניו והולך.

69. גרסינן בגמרא (נג, ב) מאי מצלי? רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא, תרווייהו משמיה דרב אמרי: יהי רצון מלפניך ה' אלהינו, שתהא שנה זו גשומה ושחונה. שחונה מעליותא היא? אלא אימא אם שחונה תהא גשומה. רב אחא בריה דרבא מסיים בה משמיה דרב יהודה: לא יעדי עביד שולטן מדבית יהודה (לא יסור השלטון מבית יהודה), ולא יהיו עמך ישראל צריכין לפרנסה זה מזה, ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים. רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא, שדא מטרא עליה, אמר: רבונו של עולם כל העולם כולו בנחת וחנינא בצער? פסק מיטרא. כי אתא לביתה אמר: רבונו של עולם כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת? אתא מיטרא. אמר רב יוסף: מאי אהניא ליה (מה הועילה) צלותיה דכהן גדול לגבי רבי חנינא בן דוסא? תנו רבנן: מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו, התחילו הם נכנסין והוא יוצא, אמרו לו מפני מה הארכת בתפלתך? אמר להם: קשה בעיניכם שהתפללתי עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב! אמרו לו: אל תהי רגיל לעשות כן, שהרי שנינו, לא היה מאריך בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל.

70. בגמרא (שם) מדייקין - "משנגנז" לא קתני, אלא "משינטל". תנן כמאן דאמר ארון גלה

שם בקודש הקדשים **מימות נביאים ראשונים** -
שמואל ודוד, ו**ישתיה** כלומר יסוד **היתה נקראת**
שממנה הושתת העולם⁷¹, והיתה **גבוהה מן הארץ**
שלוש אצבעות, ועליה הנה נותן הכהן הגדול את
המחתה מלאה קטורת:

משנה ג

לאחר שיצא הכהן הגדול מקודש הקדשים **נטל את**
הדם של פר החטאת **ממי שהיה מקורס** - בוחש
בו שלא יקרוש, **נכנס** שוב **למקום שנכנס** בבית קודש הקדשים, **ועמד במקום**
שעמד בין הבדים, **והנה מונו** - מדם הפר הזאת **אחת למעלה ושבע** הזאות
למטה, ולא הנה מתכנן להזות לא למעלה ממש, על חודה העליון של

ר' עובדיה מברטנורא
ג למקום שנכנס. בבית קודש
הקדשים: במקום שעמד. בין
הבדים: ולא היה מתכוון
להזות לא למעלה. שתהא
אחת למעלה בחודה של כפורת
העליון והשבע למטה
[בעוביה], שהרי לא על
הכפורת נוגעים אלא לארץ

ביאורים והרחבות

לבבל. דתניא, רבי אליעזר אומר: ארון גלה לבבל, שנאמר "ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'". רבי שמעון בן יוחאי אומר: ארון גלה לבבל שנאמר: "לא ינתר דבר, אמר ה'" - אלו עשרת הדברות שבו. רבי יהודה בן לקיש אומר: ארון במקומו נגנז, שנאמר "ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה". ופליגא דעולא, דאמר עולא: שאל רבי מתיא בן חרש את רבי שמעון בן יוחאי ברומי, וכי מאחר שרבי אליעזר מלמדנו פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל, ראשונה הא דאמרן - "ויבאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'", שניה מאי היא? דכתיב: "ויצא מבת ציון כל הדרה". מאי "כל הדרה"? חדרה (דבר שהיה גנוז לפנים בחדרי חדרים והוא ארון הברית). אתה מאי אתה אומר? אמר לו: שאני אומר ארון במקומו נגנז (ולא גלה), שנאמר: "ויארכו הבדים מן הקודש על פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה".

עוד גרסינן (נד, א): אמר רב נחמן: תנא, וחכמים אומרים: ארון בלשכת דיר העצים היה גנוז. אמר רב נחמן בר יצחק: אף אנן נמי תנינא: מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק, וראה רצפה משונה מחברותיה, ובא והודיע את חברו ולא הספיק לגמור את הדבר, עד שיצתה נשמתו, וידעו ביחוד ששם ארון גנוז. מאי הווה עביד? אמר רבי חלבו: מתעסק בקרדומו היה (מקיש בקרדום על הריצפה ועל ידי כך גילה שיש מקום חלול). תנא דבי רבי ישמעאל: שני כהנים בעלי מומין היו מתליעין בעצים, ונשמטה קרדומו של אחד מהם ונפלה שם ויצתה אש ואכלתו.
71. בגמרא (נד, ב) למדין: תנא: שממנה הושתת העולם. תנן כמאן דאמר מציון נברא העולם. דתניא, רבי אליעזר אומר: עולם מאמצעיתו נברא, שנאמר: "בצקת עפר למוצק ורגבים ידבקו", רבי יהושע אומר: עולם מן הצדדין נברא, שנאמר: "כי לשלג יאמר הווי ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עזו". רבי יצחק נפחא אמר: אבן ירה הקדוש ברוך הוא בים, ממנו נשתת העולם, שנאמר: "על מה אדניה הטבעו, או מי ירה אבן פנתה". וחכמים אומרים: מציון נברא, שנאמר: "מזמור לאסף אל אלהים ה'" ואומר: "מציון מכלל יפי", ממנו מוכלל יפיו של עולם. תניא רבי אליעזר הגדול אומר: "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' אלהים ארץ ושמים", תולדות שמים - משמים נבראו, תולדות הארץ - מארץ נבראו. וחכמים אומרים: אלו ואלו מציון נבראו, שנאמר "מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ, ממזרח שמש עד מבואו", ואומר: "מציון מכלל יפי אלהים הופיע", ממנו מוכלל יפיו של עולם.

ר' עובדיה מברטנורא

נופלים: אלא כמצליף. כמלקה
הזה שמתחיל בין הכתפים
ויורד למטה, כך היה מתכוין
שהיו ח' הזאות הללו בארץ
כשורה, זו תחת זו: אחת ואחת.
שאם לא ימנה הזאה ראשונה
שלמעלה לעצמה עם כל שבע
שלמטה פעמים שיטעה וימנה
הזאה ראשונה עם שבע
שלמטה, ובהזאה הראשונה
שלמטה ימנה שתיים. ואין לומר
ימנה הזאה שלמעלה עם שבע
שלמטה וימנה עד שמנה, דיש
לומר מצוה להפסיק מתנות
שלמטה מתוך שבעה ולא
מתוך שמונה: ד נטל דם הפר
והניח דם השעיר. מסקנא
דמלתא דרבי יהודה היא,
דאמר לא היה שם אלא כן
אחד, וצריך ליטול דם הפר
תחלה כדי להניח דם השעיר
בכך שהיה עליו דם הפר. ואין
הלכה כרבי יהודה: על

הכפורת, וְלֹא לְמִטָּה ממש על עוביה של הכפורת,
אֶלָּא כְּמִצְלִיף - כמי שמלקה ברצועה, שמתחיל
גבוה ויורד בכל הזאה למטה⁷². וְכִּי הָיָה מוֹנֵה
בהזאותיו, שלא יטעה: אַחַת למעלה, אַחַת וְאַחַת
- עם כל הזאה שלמטה מונה גם את ההזאה
שלמעלה, אַחַת וְשְׁתַּיִם, אַחַת וְשָׁלֹשׁ, אַחַת
וְאַרְבַּע, אַחַת וְחֲמִשָּׁה, אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת
וְשִׁבְעָה⁷³.

יֵצֵא מְקוּדֵשׁ הַקֹּדֶשִׁים וְהִנִּיחוּ את המזרק עם דם
הפר עַל פְּנֵי הַזֹּהֵב שֶׁבַּהֵיכָל:

משנה ד

הַבִּיאוּ לוֹ אֶת הַשְּׁעִיר שעלה עליו הגורל לה',
שִׁחְטוּ וְקַבְּלוּ בַּמִּזְרֵק אֶת דָּמוֹ. וְכִנְסוּ לְמָקוֹם
שֶׁנִּכְנָס - לקודש הקדשים, וְעָמַד בְּמָקוֹם שֶׁעָמַד
- בין הבדים, וְהִזָּה מִזִּמְנוֹ - מדם השעיר אַחַת
לְמַעַלָּה וְשִׁבְעָה לְמִטָּה, וְלֹא הָיָה מִתְּפֹנֵי הַזֹּהוֹת
לֹא לְמַעַלָּה וְלֹא לְמִטָּה אֶלָּא כְּמִצְלִיף.
וְכִּי הָיָה מוֹנֵה: אַחַת, אַחַת וְאַחַת, אַחַת
וְשְׁתַּיִם, אַחַת וְשָׁלֹשׁ, אַחַת וְאַרְבַּע, אַחַת

וְחֲמִשָּׁה, אַחַת וְשֵׁשׁ, אַחַת וְשִׁבְעָה.

יֵצֵא וְהִנִּיחוּ עַל פְּנֵי הַשְּׁנִי שֶׁהָיָה בְּהֵיכָל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיָה שָׁם
אֶלָּא כֵּן אֶחָד בְּלִבָּד⁷⁴.

ביאורים והרחבות

72. בגמרא (נד, ב - נה, א) גרסינן: מאי כמצליף? מחווי (מראה בידו) רב יהודה: כמנגדנא (כמי שמכה ברצועה - מלמעלה למטה, פרש"י: שמתחיל מן הכתפים ומכה והולך למטה). תנא, כשהוא מזה, אינו מזה על הכפורת, אלא כנגד עוביה של כפורת, כשהוא מזה למעלה מצדד ידו למטה (באופן שהדם עולה למעלה באויר שכנגד חודה העליון של הכפורת, ומשם נופל לארץ), וכשהוא מזה למטה מצדד ידו למעלה (ומזה למול פניו, אחת גבוהה ואחת בנמוך הימנה, וכולן נופלות על הארץ).

73. בגמרא (נה, א) למדין, שבכל מקרה היה מונה את ההזאה הראשונה למעלה יחד על שבע ההזאות שלמטה, מאי טעמא? אמר רבי אלעזר שלא יטעה בהזאות. כלומר, אם לא יספור את ההזאה הראשונה למעלה, יבוא לטעות כשסופר שבע למטה, שעלול למנות את ההזאה הראשונה למעלה יחד עם ההזאות שלמטה, ואז את הראשונה שלמטה ימנה כשנייה, וכך יהיו לו רק שש הזאות למטה.

74. בגמרא (נה, ב) למדין, שרבי יהודה חושש להחלפה, כלומר, אם היו שני כנים היה יכול לטעות ולהזות מדם השעיר במקום מדם הפר. ולא יועיל אפילו אם יכתוב מראש איזה של פר ואיזה של שעיר, במקום שיש חשש טעות.